

FAIRISA Othman
SUFFIAN Mansor
MOHD Samsudin
Universiti Kebangsaan Malaysia

HUBUNGAN JARDINE MATHESON & CO. (JM) DAN DINASTI CH'ING 1832-1912: DARI MUSUH MENJADI KAWAN

THE RELATIONSHIP BETWEEN JARDINE MATHESON & CO. (JM) AND CH'ING DYNASTY 1832-1912: FROM FOES TO FRIENDS

Artikel ini menilai bentuk hubungan dan usaha yang dilakukan oleh Jardine Matheson & Co. untuk mewujudkan hubungan dengan Dinasti Ch'ing. Skop perbincangan bermula penubuhan JM di China pada tahun 1832 sehingga berakhirnya pemerintahan Dinasti Ch'ing pada 1912. Sepanjang tempoh tersebut, hubungan antara Jardine Matheson & Co. (JM) dan Dinasti Ch'ing mengalami fasa perubahan. Pada peringkat awal, hubungan antara keduanya adalah tidak baik disebabkan oleh perbezaan dasar dan pandangan berkaitan diplomasi dan perdagangan. Kerajaan Ch'ing mengamalkan dasar pintu tertutup sebaliknya Barat mengamalkan perdagangan bebas. Pedagang Barat seperti Jardine dan Matheson melihat China sebagai sumber ekonomi dan pasaran yang menguntungkan. Namun, keengganan Kerajaan Ch'ing mengubah dasar dan mengenakan sekatan undang-undang ke atas pedagang Barat menyebabkan Jardine mempengaruhi Kerajaan Britain untuk menggunakan kekerasan ke atas China. Akhirnya, Britain bersetuju mengisytiharkan perang dan China terpaksa akur dengan kekuatan Britain. Kemenangan Britain membolehkan JM berkembang pesat di China. Menjelang pertengahan abad ke-19, JM tidak lagi bergantung dengan perdagangan candu semata-mata tetapi mula terlibat dalam sektor perkilangan, perkhidmatan dan sebagainya. Bagi mengukuhkan kedudukan syarikat, generasi kedua JM mula berusaha untuk memulihkan hubungan dengan pihak kerajaan Ch'ing. Pelbagai usaha yang dilakukan oleh JM antaranya seperti melantik orang Cina sebagai orang tengah, memberi pinjaman kewangan serta membantu dalam rancangan pembangunan yang dilakukan oleh Kerajaan Ch'ing. Justeru itu, kajian ini menggunakan kajian sejarah dengan meneliti rekod, dokumen dan surat menyurat milik JM dan Kerajaan Ch'ing di Arkib Janus, University of Cambridge dan the National Archives, London. Hasil kajian mendapati JM berjaya mewujudkan hubungan dengan Kerajaan Ch'ing dalam aspek ekonomi disebabkan Kerajaan Ch'ing sendiri memerlukan bantuan dan sokongan daripada Barat

dalam usaha kerajaan untuk membangunkan dan pemodenan dalam Gerakan Memperkuatkan Diri (GMD) di China.

Kata kunci: *Hubungan, Jardine Matheson & Co., Kerajaan Ch'ing, Pinjaman Kewangan dan GMD*

This article examines the relationship and effort made by Jardine Matheson & Co. (JM) to establish the relationship with Ch'ing Government. The discussion started establishment of JM in 1832 until the end of the Dynasty Ch'ing in 1912. During that period, the relationship between Jardine Matheson & Co. (JM) and Ch'ing Dynasty undergoes a phase of change. In the early stage, they do not have good relationship due to different policies and views related to diplomacy and trade. The Ch'ing government practices the 'closed door' policy whereas the West practices free trade. The Western traders like JM see China as a profitable economic source and trade. However, the unwillingness of Ch'ing Government in changing the policy and imposing law restrictions upon the British traders leads JM to influence the British Government to use force against China. Finally, the British Government agrees to declare war and China had to conform to British's strength. British's victory enables JM to expand in China. During the middle of 19th century, JM does not only depend on opium trade alone, but started to involve in manufacturing, services and others. To strengthen the company's position, the second generation of JM starts to restore the relationship with the Ch'ing government. Various efforts are made by JM such as appointing the Chinese as the comprador or middleman, giving financial loans and assisting in developmental plans by the Ch'ing Government. Therefore, this research conducted through history research methodology by examining the records, documents and correspondence of JM and the Ch'ing Government at the Janus Archives, University of Cambridge and The National Archives, London. The findings show that JM has successfully established relations with the Ch'ing Government economically due the Ch'ing Government itself needs the help and support of the West in its efforts to develop and modernize the Self-Strengthening Movement (GMD) in China.

Keyword: *Relation, Jardine Matheson & Co. (JM), Ch'ing Dynastic, Government loan and Self Strengthening Movement.*

Pengenalan

China mengamalkan dasar tutup pintu bermula pertengahan pemerintahan

Dinasti Ming (1368-1644). China enggan mengadakan kerjasama dengan pihak luar terutamanya daripada Barat. China menganggap dirinya sebagai “Middle Kingdom” dan melihat orang asing sebagai *barbarian* yang tidak mempunyai sumbangan terhadap China. China yang memandangkan perdagangan sebagai pekerjaan yang rendah martabat dan menindas rakyat. China yang mengamalkan sistem ekonomi berasaskan pertanian merasakan tiada keperluan untuk mendapatkan barangan daripada luar. Manakala di Eropah berlakunya zaman *Renaissance* yang membawa kepada perkembangan pelayaran dan perluasan ekonomi terutamanya di kawasan Asia seperti India, Melaka¹ dan China. Orang Eropah seperti Portugis, Sepanyol, Belanda dan juga British berlumba-lumba untuk menjalinkan hubungan perdagangan dengan China. Pihak British misalnya menghantar wakil yang diketuai oleh Kapten John Waddell untuk menjalinkan hubungan perdagangan dengan China di Canton pada 1637 tetapi usaha tersebut gagal.² Dasar tutup pintu diteruskan oleh Dinasti Ch’ing (1644-1911) pada abad ke-17. British sekali lagi cuba menjalinkan hubungan diplomasi dan perdagangan dengan China. British menghantar wakil iaitu Lord Macartney bertemu dengan Maharaja Chien Lung pada tahun 1793. Namun, percubaan tersebut juga menemui jalan kegagalan. Maharaja Chien Lung menegaskan “*Strange and costly objects do not interest me. As your Ambassador can see for himself we possess all things. I set no value on strange objects and ingenious and we have no use for your country’s manufactures.*”³ Berdasarkan kenyataan tersebut jelas menunjukkan China tidak berminat dengan perdagangan luar. Stigma ini menyebabkan berlaku perselisihan pendapat dan amalan diplomasi dan perdagangan antara China dan pihak Barat.

Selain itu, China turut mengenakan peraturan dan sekatan perdagangan yang ketat kepada pedagang asing. Bermula 1760, China hanya membenarkan pedagang asing berlabuh di Canton. Pedagang asing tidak dibenarkan berdagang di pelabuhan lain. Aktiviti perdagangan mesti melalui pegawai yang dilantik oleh pihak kerajaan iaitu Hong yang terdiri daripada 13 saudagar China. Mereka kemudiannya menubuhkan kesatuan dagang yang dikenali sebagai Cohong. Cohong mempunyai kuasa penuh dalam perdagangan asing seperti memberi kebenaran berdagang, kebenaran menggunakan sungai, menetapkan harga dan cukai, menentukan jenis perdagangan dan sebagainya. Malah hubungan antara orang asing dengan Kerajaan China mesti dijalankan melalui cohong. Tindakan cohong mengenakan cukai dan harga yang tinggi serta tidak tetap menimbulkan perasaan tidak puas hati pedagang asing.⁴ Situasi yang berat sebelah dan menekan pedagang asing berlarutan sehingga abad ke-19.

Latar belakang Jardine Matheson & Co. (JM)

Jardine Matheson & Co. merupakan syarikat persendirian yang diasaskan oleh William Jardine dan James Matheson pada tahun 1832 di Canton. Keduanya berasal daripada Scotland, England dan bergiat aktif dalam pelayaran ke India dan China. Sebelum mereka menubuhkan JM, William Jardine menyertai Syarikat Hindia Timur Inggeris (SHTI) sebagai doktor. Manakala, James Matheson menjadi pedagang bebas yang bernaung di bawah Mackintosh & Co. Minat Jardine dalam aktiviti perdagangan menyebabkan beliau berhenti menjadi doktor dan terlibat dengan perdagangan candu di Canton. Semasa di Canton, Jardine dan Matheson bertemu dan seterusnya menjadi rakan kongsi.⁵ Kemerostan perdagangan Syarikat Hindia Timur Inggeris (SHTI)⁶ dengan India dan China memberi peluang kepada JM mengambil alih monopoli perdagangan yang dikuasai oleh SHTI sebelum ini. JM membawa barangan daripada India seperti kain kapas dan candu ke China. Perdagangan candu memberi keuntungan yang besar kepada dan dapat mengimbangi perdagangan dengan China. Ini kerana, China tidak berminat dengan barangan daripada luar kecuali candu. Pada tahun 1832, lebih 40 peratus teh yang dibawa masuk ke Britain adalah hasil daripada urusan JM. Manakala perdagangan candu yang dibawa masuk ke China meningkat sekali ganda iaitu 18,956 peti candu pada tahun 1830 kepada 30,302 peti pada tahun 1836.⁷

Keuntungan yang berlipat ganda menyebabkan JM ghairah untuk mengembangkan perdagangan candu ke seluruh China secara meluas. Walau bagaimanapun, keinginan JM tidak semudah yang disangkakan kerana sekatan dan dasar perdagangan yang ketat oleh Kerajaan C'ing. Jardine dan Matheson mewakili kumpulan pedagang British mempengaruhi dan menyakinkan kerajaan British untuk mengubah dasar terhadap China. Jardine menyakinkan kepentingan dan keuntungan sekiranya China membuka lebih banyak pelabuhan kepada pihak pedagang.⁸ Akhirnya, British bersetuju dan mengisytiharkan perang ke atas China bagi mendesak China mengubah dasar perdagangan. Kemenangan British dalam Perang Candu 1 membolehkan JM mengembangkan perdagangan daripada Canton ke Hong Kong dan Shanghai. Malah, JM turut terlibat dalam pelbagai aktiviti ekonomi di beberapa kawasan di China. JM mula mempelbagaikan aktiviti ekonomi dengan terlibat dengan sektor perkilangan, perkapalan insurans dan sebagainya.⁹ Bagi mengembangkan dan mengekalkan kedudukan, JM merasakan perlunya mewujudkan hubungan baik dengan pihak Kerajaan Ch'ing. Justeru itu, kertas kerja ini akan menganalisis bagaimana JM menjalinkan hubungan dengan Kerajaan Ch'ing dan usaha yang dilakukan oleh JM dalam memperbaiki hubungan antara keduanya bagi membolehkan JM mengembangkan perdagangan mereka di China.

Hubungan Awal JM dengan Dinasti Ch'ing

Hubungan antara JM dengan Kerajaan Ch'ing pada peringkat awal tidak begitu baik. China masih mengamalkan dasar tutup pintu dan tidak mengiktiraf sebarang bentuk hubungan rasmi dengan pihak British. William Jardine berpegang kepada prinsip pasaran bebas yang diperjuangkan oleh Adam Smith menentang sekeras-kerasnya amalan perdagangan yang diamalkan oleh China.¹⁰ Selepas penubuhan JM, Jardine mempergiatkan usaha untuk meluaskan perdagangan di China. Beliau melihat China sebagai pusat pelabuhan dan mempunyai pasaran yang besar kepada barangan daripada luar. Namun, dasar dan sekatan yang dilakukan oleh China menjadi halangan dan menyekat hasrat William Jardine mengembangkan perdagangannya. Selain itu, beliau merasakan adalah penting untuk mengubah dasar China supaya perdagangan secara adil dapat dilaksanakan. Hasrat beliau disuarakan kepada rakan kongsinya iaitu James Matheson dalam surat bertarikh 29 Februari 1832.

*Great Britain can never derive any important advantage from the opening of the trade to China while the present mode of levying and extorting money from the Hong merchant exist. We must have a code with these Celestial Barbarians, before we extend advantageously our now limited commercial operations. We have a right to demand and equitable commercial treaty, so say we residents.*¹¹

Walau bagaimanapun untuk mengubah dasar China dan mewujudkan hubungan antara keduanya adalah sukar. Malah, wakil Britain iaitu Lord William Napier, Ketua Penguasa Perdagangan yang datang ke Canton pada tahun 1834 untuk berbincang mengenai perdagangan dengan pihak China turut menemui kegagalan. Keadaan bertambah buruk apabila JM menerima pandangan negatif dan prejudis daripada pihak China. Perdagangan candu menyebabkan China semakin benci kepada JM. Akhirnya, pada tahun 1836 perdagangan candu diharamkan. Malah, rakyat Cina juga diharamkan untuk membeli dan menghisap candu. Namun, pengharaman tersebut tidak dihiraukan oleh JM. Permintaan tinggi terhadap candu menyebabkan JM menyeludup lebih banyak candu untuk pasaran China. Kedegilan JM menimbulkan konflik dengan China.

Jardine dan pedagang asing yang lain dituduh sebagai penyeludup dan orang jahat yang bertanggungjawab kepada masalah penagihan candu dalam kalangan orang Cina.¹² Ini jelas berdasarkan kenyataan Pesuruhjaya Lin dalam surat beliau kepada Ratu Elizabeth seperti berikut;

There appear among the crowds of barbarians both good persons and bad...there are those who smuggle opium to seduce the Chinese people and so cause the spread of Poison to all provinces. Such

*persons who only care to profit themselves, and disregard their harm to others.*¹³

Tekanan yang diberikan ke atas JM menyebabkan William Jardine kembali ke England untuk bersara. Namun, tujuan sebenar beliau adalah untuk melobi parlimen bagi menyokong usaha beliau. Sebelum berangkat, beliau mengadakan majlis makan malam yang dihadiri oleh rakan perdagangan di Canton. Semasa majlis tersebut, beliau memberi ucapan dan antara isi kandungan tersebut menyangkal tuduhan China kepada pedagang yang dikatakan sebagai penyeludup. Beliau menegaskan;

*I hold, gentlemen, the society of Canton high, yet I also know that this community has often heretofore and lately been accused of being a set of smugglers; this I distinctly deny. We are not smugglers, gentlemen! It is the Chinese government, it is the Chinese officers who smuggle and who connive at and encourage smuggling, not we; and then look at the East India Company: why, the father of all smuggling and smugglers is the East India Company!*¹⁴

Berita mengenai persaraan Jardine memberi khabar gembira kepada China. Ini kerana China dalam usaha membanteras penyeludupan candu dan menjadikan JM sebagai sasaran utama. Walau bagaimanapun, berita mengenai persaraan Jardine sebenarnya bertujuan mengalih pandangan China kepada Lancelot Dent yang merupakan penyeludup candu kedua terbesar selepas JM.¹⁵ Krisis antara China dan JM semakin memuncak pada tahun 1839 apabila Pesuruhjaya Lin mengarahkan pedagang asing menyerahkan peti candu untuk dimusnahkan. Kapten Elliot selaku Ketua Penguasa Perdagangan Britain terpaksa menyerahkan 20,283 peti candu bernilai 2,000,000 pounds kepada Pesuruhjaya Lin. Daripada jumlah tersebut 7000 peti adalah kepunyaan JM. Keadaan semakin tegang apabila Kapten Elliot enggan menandatangani surat akuan larangan penyeludupan candu. Pesuruhjaya Lin mengambil langkah drastik dengan mengepung gudang penyimpanan candu milik pedagang British.¹⁶ Keadaan yang tidak stabil menyebabkan JM terpaksa berpindah ke Macau.¹⁷ Insiden rampasan tersebut menjadi perdebatan Parlimen Britain. Jardine bersama dengan pedagang British di Canton mendesak supaya Kapten Elliot menuntut ganti rugi kepada China.¹⁸ Jardine menjadikan insiden tersebut untuk menyakinkan parlimen untuk mengambil langkah drastik dan menggunakan kekerasan untuk memaksa China mengubah dasar perdagangan dan diplomasi dengan negara luar. Akhirnya, parlimen bersetuju dan mengisytiharkan perang ke atas China pada November 1839. Pengisytiharan perang menandakan Britain mula mengaplikasi “*Gunboat Policy*”¹⁹ dalam hubungan dengan China.²⁰

China terpaksa akur kekuatan ketenteraan British dan menerima kekalahan dalam Perang Candu I (1839-1842). China terpaksa menandatangani Perjanjian Nanking dan bersetuju dengan syarat yang ditetapkan. Antara isi kandungan perjanjian tersebut adalah seperti Konsul British akan ditempatkan di setiap pelabuhan perjanjian, lima buah pelabuhan dibuka kepada rakyat dan pedagang British iaitu Canton, Amoy, Foochow, Ningpo dan Shanghai serta Hong Kong diserahkan kepada British. China bersetuju membayar ganti rugi sebanyak 21 juta tahlil, iaitu 12 juta tahlil ganti rugi, peperangan, 6 juta tahlil ganti rugi ke atas candu yang dimusnahkan oleh China dan 3 juta tahlil hutang Cohong kepada pedagang British, sistem monopoli Cohong dalam perdagangan asing dihapuskan dan hubungan antara British dengan China akan dijalankan atas dasar sama taraf.²¹ Jelasnya, kekalahan China dalam Perang Candu I menyebabkan China terpaksa mengubah dasar pintu tertutup kepada pintu terbuka. Kemenangan Britain juga membolehkan JM mengembangkan aktiviti perdagangan di pelabuhan lain seperti Hong Kong dan Shanghai. Namun persoalannya, adakah JM berjaya mewujudkan hubungan baik dengan China selepas krisis yang berlaku. Ini kerana, perubahan dasar China bukan secara sukarela tetapi paksaan melalui perjanjian.

Usaha JM Memulihkan Hubungan Dengan China

Selepas berakhirnya Perang Candu I, JM memindahkan pusat perdagangannya daripada Canton ke Hong Kong pada 1840. Perdagangan candu dan kain kapas kekal sebagai perdagangan utama. Import candu memberi keuntungan sebanyak 25 hingga 40 juta dolar setahun. Selepas kematian Jardine pada tahun 1843 dan persaraan Matheson pada tahun 1844, JM dikendalikan oleh anak saudara mereka. Ini kerana, kedua-dua pengasas JM tidak mempunyai anak. Jardine tidak pernah berkahwin menyebabkan harta benda miliknya diserahkan kepada adik beradiknya dan bahagian saham miliknya dalam JM dikendalikan oleh anak saudaranya. Manakala Matheson menyerahkan bahagiannya kepada anak saudaranya iaitu Alexander Matheson, Donald Matheson dan David Jardine. Semasa JM di bawah pimpinan Alexander Matheson mengalami masalah kewangan. Pada tahun 1847, Alexander kembali ke London untuk mendapatkan bantuan kewangan daripada Matheson dan Andrew Jardine. Kegagalan Alexander dan Donald Matheson menyebabkan kedua-duanya bersara dan pengurusan JM di China dikawal sepenuhnya oleh waris William Jardine selepas tahun 1850. Antaranya seperti Andrew Jardine, Robert Jardine, Thomas Keswick, William Keswick dan James Keswick.²²

Selepas 1850-an berlakunya perkembangan pesat aktiviti ekonomi di kawasan pelabuhan. Syarikat asing daripada Jerman, Perancis, Amerika, Rusia dan Jepun berlumba-lumba menguasai ekonomi China. Menyedari hakikat ini, JM mula mempelbagai aktiviti ekonomi tidak hanya bergantung sepenuhnya dengan perdagangan candu semata-mata. Malah, kempen anti-Candu giat

yang digerakkan oleh kumpulan *missionary* memberi kesedaran kepada orang ramai tentang bahaya ketagihan candu.²³ JM berjaya membuka lebih banyak cawangan dengan pelbagai aktiviti ekonomi seperti perkilangan, perkapalan dan perkhidmatan perbankan di Hong Kong, Shanghai, Canton, Swatow, Foochow, Chungking, Chuanking, Newchang dan Tientsin. Di Canton misalnya, JM terlibat dengan perusahaan sutera dan perkilangan kain kapas. Manakala di Foochow eksport teh ke Eropah mendapat permintaan tinggi. Bagi mengekalkan kedudukan ekonomi di China, JM terutamanya William Keswick dan James Keswick berusaha untuk mewujudkan hubungan baik dengan China. Antara usaha yang dilakukan adalah seperti memberi pinjaman kewangan mewujudkan kerjasama dengan peniaga tempatan Cina, terlibat dalam program pembangunan ekonomi China dan pembinaan infrastruktur di China di bawah program Gerakan Memperkuatkan Diri (GMD).

Kerjasama Ekonomi

Bermula 1850, hubungan antara JM pedagang Cina semakin baik. JM mula bekerjasama dan melantik pedagang tempatan untuk menjadi egen dan menguruskan anak syarikat JM terutamanya dalam sektor perkilangan dan perkapalan. Mereka ini dikenali sebagai *Maipan* atau komprado yang bertanggungjawab sebagai orang tengah yang menghubungkan JM dengan pihak kerajaan dan pembekal tempatan. Antara komprado yang memainkan peranan penting membantu JM & Co adalah seperti Takee, Ahee, Awei, Yakee, Allum, Tong King-sing, Chu Ta-ch'un dan Ho Kan-t'ing. Kebanyakan mereka ini mempunyai perniagaan sendiri, boleh bertutur bahasa Inggeris dan mempunyai pengalaman berurus niaga dengan pembekal dan peniaga tempatan. JM bergantung dengan khidmat komprado untuk mendapatkan bekalan bahan daripada luar kawasan pelabuhan.²⁴ Semasa Pemberontakan Taiping²⁵ berlaku JM menghadapi kesukaran untuk mendapatkan bekalan teh dan sutera disebabkan keadaan yang sedang bergolak. Malah pengikut pemberontakan Taiping enggan bekerjasama dengan Barat. Bagi menyelesaikan masalah ini, komprado Ahee, Awei dan Allum membantu JM mendapatkan bekalan teh dalam skala yang besar daripada pergunungan Wuyi, Utara Fukien.²⁶ Manakala Takee dan Yakee menjadi orang tengah membolehkan JM membeli terus sutera di kawasan pedalaman Tasik Ta'i. Takee memperkenalkan "*Soochow system*" dimana komprado akan membawa bekalan candu daripada Shanghai untuk dijual sekitar Soochow dan hasil jualan tersebut digunakan untuk membeli sutera.²⁷ Selain itu, komprado menjadi orang tengah untuk mendapatkan pelaburan daripada orang Cina dalam sektor perkilangan kain kapas JM. Pada tahun 1877 misalnya, William Keswick mengadakan perbincangan dengan Hu Kuang-yung yang merupakan pengusaha kain kapas secara tradisional di Shanghai. Pertemuan antara keduanya bertujuan untuk menubuhkan *Anglo-Chinese Shanghai Steam Cotton Mill Company*. Walau bagaimanapun,

percubaan tersebut menemui kegagalan. Kegagalan berpunca keengganan Hu Kuang-yang menerima pembaharuan dalam pemprosesan kain kapas yang diambil daripada Barat yang akan menjejaskan pengusaha tempatan yang lain. Selain itu, beliau juga tidak bersetuju dengan pembahagian keuntungan yang dilihat lebih menguntungkan JM dan pelabur Eropah. Kegagalan tersebut tidak mematahkan semangat Keswick untuk membuka kilang *Ewo Silk Fillature* di Shanghai pada tahun 1882. JM berjaya mendapatkan modal daripada pelabur China dengan bantuan Tong King-sing.²⁸ Jelasnya, peranan yang dimainkan oleh komprado ini membantu JM melancarkan urusan perniagaan terutamanya aktiviti yang melibatkan bahan, pembekal tempatan dan pelabur tempatan.

Selain mewujudkan hubungan dengan komprado, JM berusaha untuk menjalinkan hubungan dengan pegawai kerajaan terutamanya selepas China menamatkan dasar isolasi dan tutup pintu pada 1861.²⁹ China mula bersikap terbuka dan menerima hubungan dengan kuasa barat. Selari dengan perubahan dasar luar, China juga memperkenalkan Gerakan Memperkuatkan Diri yang diketuai oleh Putera Kung, Tsang Kuo Fan, Li Hung Chang dan Tso T'sung Tang. Tujuan utama GMD adalah untuk membangunkan ekonomi China dalam aspek pertanian, perlombongan, sistem perhubungan dan perkilangan. Bagi menjayakan GMD, program *Kuan-tu Shang-pan* (Pelaksana Pengusaha di bawah Pengawasan Kerajaan) dan *Chung-hsueh wei t'i, hsueh wei yung* (Pembelajaran China sebagai asas, pembelajaran Barat untuk dipraktikkan) dilaksanakan. Li Hung-chang berpendapat, bagi menjayakan usaha tersebut China perlu mengambil contoh pemodenan yang dilakukan oleh Barat. China perlu menerima pakai idea, modal dan peralatan moden daripada Rusia, Britain, Jerman dan negara Barat yang lain.³⁰

Rancangan GMD memberi peluang kepada JM untuk mengadakan hubungan terutamanya dalam aspek ekonomi. Di bawah program *Kuan-tu Shang-pan*, JM cuba menjalinkan kerjasama dalam sektor perkapalan dan perkilangan. JM bersama dengan pengusaha China menubuhkan *China Merchants Steam Navigation Company* pada tahun 1884. Selain itu, JM berminat dengan program pembangunan yang dijalankan oleh China. Pada tahun 1885, James Keswick dan Li Hung-chang bertemu beberapa kali untuk membincangkan rancangan pembangunan China. Li Hung-chang menawarkan JM bagi mengendalikan lombong bijih timah Kaiping bagi menggantikan pengurusan terdahulu yang gagal memberi keuntungan. Ketua Jurutera iaitu Claude Kinder menyokong penuh pelantikan JM sebagai pengurusan yang baharu. Kinder juga menyakinkan lombong Kaiping mampu menghasilkan 600 tan bijih timah sehari namun JM menghadapi masalah dengan Mr. Wang iaitu Ketua Pengusaha China Tientsin yang sangat membenci pengusaha asing.

JM bersetuju dan menerima tawaran Li Hung-chang untuk membangunkan dan menguruskan lombong Kaiping. Sebagai permulaan, JM memberi pinjaman sebagai 750,000 tahlil. Keswick dan Li juga berbincang mengenai arang batu dan besi di Shansi dan pembinaan jalan kereta api

yang menghubungkan Shansi dan Tientsin. JM ditawarkan tender untuk membekalkan rel besi untuk laluan kereta api. Namun selepas enam bulan perbincangan tersebut, JM tidak mendapat sembarang maklumat berkaitan dengan lombong Kaiping. Ini menyebabkan JM menghantar wakil ke Peking untuk berjumpa dengan Li Hung-chang berkaitan dengan status tender tersebut. Pihak China mengesahkan tender tersebut diserahkan kepada pihak Jerman. Perkara menyebabkan pemegang saham JM di London tidak berpuas hati dengan tindakan China yang dilihat tidak serius dan memandang rendah terhadap kemampuan JM. Manakala, pengurusan JM di Shanghai dan Hong Kong merasakan persaingan untuk memperluaskan dan mengembangkan ekonomi JM dalam sektor perlombongan semakin sengit dan membimbangkan serta merugikan JM sekiranya melepaskan peluang untuk turut serta dalam aktiviti perlombongan di China.³¹

Perkembangan aktiviti perlombongan yang memberangsang di China menyebabkan Henderson mencadangkan JM membuka lebih banyak lombong China. Menurut Henderson, terdapat beberapa kawasan lombong yang berpotensi diusahakan di Tientsin. Namun, Keswick membalas dengan kenyataan:

that the firm was very willing to be concerned in the development of mines as agents on commission but not in such a way that they would expend large sums which might not be recovered; he repeated the view expressed at the time of their korean mining venture, that they wished to act on behalf of the imperial or a provincial government³²

Menurut Keswick, JM sememangnya berminat dan bersedia untuk membuat pelaburan dalam sektor perlombongan namun ianya memerlukan modal yang sangat besar. Selain itu, campur tangan pihak kerajaan China yang tidak membenarkan syarikat asing mengawal sepenuhnya terhadap perusahaan perlombongan juga menjadi masalah. Menurut Keswick lagi;

If the Chinese goverment would grant a concession to a native organization with which our name was associated we could raise the capital in China to work mines on a great scale. I would propose that the concern should be a national one and be kept in touch with the government through a Board of Mines or some such Department.³³

Pada tahun 1887, Li Hung-chang sekali lagi bertemu dengan Keswick. Pertemuan tersebut membincangkan berkaitan dengan rancangan China mengusahakan lombong perak di Jehol. Li Hung-chang memohon pinjaman sebanyak 200 ribu tahlil bagi pembangunan lombong tersebut. Keswick bersetuju untuk memberi pinjaman dan membeli peralatan lombong moden daripada Eropah. JM melantik Alexander Michie sebagai agen

mewakili syarikat untuk perbincangan seterusnya dengan pegawai kerajaan China. Beliau juga dipertanggungjawab memantau kawasan perlombongan dan pinjaman daripada pihak kerajaan. Beliau menghadapi kesukaran untuk bekerjasama dengan pengusaha tempatan dan wakil kerajaan ekoran karenah birokrasi. Beliau bersetuju dengan Keswick, JM sukar mendapat keuntungan yang besar sekiranya berlaku campur tangan antara kerajaan dan pengusaha tempatan. Pihak China dilihat cuba untuk mengaut keuntungan yang lebih dengan menggunakan modal daripada kuasa asing.³⁴ Jelasnya, perjumpaan antara JM dan wakil daripada China berkaitan dengan penglibatan JM dalam industri perlombongan tidak mencapai kejayaan. JM menyifatkan usahanya untuk terlibat dalam perlombongan gagal untuk menyakinkan China berbanding dengan syarikat British seperti *Imperial Chemical Industrie, the Asiatic Petroleum* dan *the Chinese Engineering and Mining Co.* (dengan kerjasama *the Kailan Mining*). Syarikat ini mempunyai kepakaran dan modal yang besar serta lebih bertolak ansur dengan karenah birokrasi yang diamalkan oleh China.³⁵

Pinjaman Kewangan

Usaha seterusnya yang dilakukan oleh JM untuk menjalinkan hubungan baik dengan pihak kerajaan China dengan memberi pinjaman kewangan. JM sedar bahawa kedudukan kewangan kerajaan China yang lemah disebabkan keadaan ekonomi China yang tidak stabil dan merosot serta jumlah hutang pampasan yang besar ekoran kekalahan dalam perang. Malah, China juga berhadapan dengan kemarau dan banjir besar serta berpanjangan memberi kesan kepada aktiviti pertanian yang merupakan sumber utama ekonomi China. Kelemahan dan kegagalan China menyelesaikan masalah menyebabkan berlakunya siri pemberontakan seperti pemberontakan Taiping.³⁶ Keadaan yang mendesak ini menyebabkan China memohon pinjaman daripada kuasa asing seperti British untuk memulihkan keadaan China. JM antara syarikat British yang menjadi tumpuan oleh pihak kerajaan untuk memohon bantuan kewangan. Pada masa yang sama, JM berminat dan bersetuju untuk membantu China dalam usahanya menjalinkan hubungan yang baik dengan China. Keuntungan dan modal yang besar milik JM membolehkan pinjaman kewangan diberikan kepada pengusaha tempatan dan kerajaan China. Pada tahun 1848 misalnya, JM memberi pinjaman kewangan kepada pengusaha China di Shanghai sebanyak \$370,000.³⁷ Pinjaman kewangan juga diberikan kepada kerajaan Ch'ing yang terjejas ekoran kemelesetan ekonomi dan pemberontakan. JM & Co misalnya memberi pinjaman kewangan kepada kerajaan Ch'ing semasa berlakunya Pemberontakan Taiping sebanyak 320,000 tahlil dan pinjaman tambahan sebanyak 100,000 tahlil. JM mengenakan kadar bunga sebanyak 10.5% kepada kerajaan Ching untuk membayar balik pinjaman. Selain itu, JM turut memberi syarat kepada kerajaan Ch'ing mengenai permit perniagaan di

Shanghai, Canton dan Chinkiang.³⁸

Selepas 1860-an, JM memberi pinjaman kewangan berskala besar kepada Kerajaan Ch'ing. Robert Hart memainkan peranan sebagai orang tengah antara kerajaan dan JM.³⁹ Pihak kerajaan Ch'ing meminjam sebanyak 200,000 pound daripada JM bagi mematahkan Pemberontakan Muslim yang berlaku di Barat Laut China.⁴⁰ Pinjaman tersebut ditandatangani pada April 1867 antara JM dan Hu Kuang-yung wakil kerajaan Ch'ing. Pada 1874, kerajaan China sekali cuba mendapatkan pinjaman daripada JM & Co sebanyak 3 juta tahlil. Walau bagaimanapun, JM menolak permintaan tersebut tetapi bersetuju untuk memberi pinjaman sebanyak 1 juta tahlil dengan jaminan keselamatan kastam. Bon akan dikeluarkan oleh kastam Shanghai, Canton dan Chinkiang berjumlah 1 juta tahlil. Satu per enam daripada jumlah tersebut perlu dikembalikan oleh kerajaan China pada setiap enam bulan dan jumlah penuh perlu dikembalikan dalam tempoh tiga tahun serta kadar bunga tahunan sebanyak 10.5 peratus diberikan oleh JM⁴¹

Pinjaman kerajaan China untuk membanteras Pemberontakan Muslim⁴² berterusan sehingga Februari 1881. Sebanyak 4.4 juta tahlil pinjaman diberikan oleh JM kepada China. Jumlah tersebut termasuk kadar bunga yang perlu dibayar oleh China. Pada Ogos 1881, Keswick menawarkan pinjaman kepada Li-Hung Chang sebanyak 2 juta tahlil dengan kadar bunga sebanyak 9 peratus setahun pada tahun pertama dan 8.5 peratus untuk tahun seterusnya.⁴³ Pinjaman yang diberikan oleh JM dilihat sebagai pelaburan, dan William Keswick serta Paterson berpendapat pinjaman tersebut dapat mewujudkan hubungan dengan pihak kerajaan dan syarikat China. Walau bagaimanapun, wujud perbezaan pendapat antara Keswick dan Robert Jardine serta rakan kongsi Matheson and Company. Robert Jardine kurang bersetuju dengan tindakan JM yang sentiasa memberi pinjaman dan pelaburan kepada China. Ini jelas berdasarkan pendirian beliau dalam suratnya yang menyatakan, *[w] e have large necessary investments which wil gave us an assured and good return here (London) and elsewhere, devoid of suck risk.* ”⁴⁴Perkara ini tidak disenangi oleh Paterson berdasarkan suratnya, *[d]isappointed to learn that Matheson and Company decline China loans after all and think they must be doing so under some misconception. It is very annoying to find that we have probably had all our trouble for nothing.* ”⁴⁵

Selain JM, syarikat British yang lain berlumba-lumba untuk memberi pinjaman kewangan kepada China. Antaranya seperti *Frank Forbes, Russell Company* dan *Butterfield & Swire*. *Frank Forbes* dan *Russell Company* misalnya beberapa kali membuat pertemuan dengan Li Hung-chang pada tahun 1879. Forbes menawarkan bantuan sebanyak 2 juta tahlil dan berjanji untuk membantu Kerajaan Ch'ing membayar hutang kerajaan dengan mencagarkan *Chinese Merchants Steam Navigation Company*. Namun, Li Hung-chang menolak permintaan Forbes yang dianggap menetapkan syarat yang keterlaluan dan tidak menguntungkan China.⁴⁶ Jelasnya, JM bersaing dengan

syarikat British yang lain untuk memberi pinjaman kewangan kepada China yang bertujuan untuk melobi dan memudahkan syarikat British mendapatkan projek pembangunan ekonomi yang dijalankan oleh pihak China. Walau bagaimanapun, tindakan Li Hung-chang dan pegawai kerajaan China yang terlalu banyak birokrasi dan cuba mengoptimalkan keuntungan kepada China sahaja menimbulkan percanggahan pendapat dalam JM terutamanya di antara pemegang saham JM di London dan China.

Keretapi dan Infrastruktur

Pinjaman kerajaan Ch'ing semakin meningkat selepas China giat membangunkan projek pembinaan landasan kereta api pada 1880-an. Usaha ini bermula apabila China kalah dalam Perang China Perancis pada 1883-1884. Kuasa asing seperti Perancis, Britain, Amerika Syarikat dan Rusia berebut-rebut untuk mendapatkan konsesi pembinaan laluan dan landasan kereta api. Malah, Jepun juga turut serta menunjukkan minat untuk terlibat mendapatkan projek pembinaan landasan keretapi terutamanya di bahagian Utara China.⁴⁷ Tindakan Jepun menyebabkan tercetusnya krisis dengan China pada tahun 1885 dan Rusia pada tahun 1905.⁴⁸ Tujaun utama pihak Barat dan Jepun terlibat dalam pembinaan keretapi adalah untuk memonopoli kawasan perlombongan terutamanya di bahagian utara.⁴⁹ Landasan keretapi dilihat sangat penting untuk membawa hasil perlombongan seperti arang batu ke pelabuhan utama yang kebanyakannya terletak di kawasan Selatan China. JM misalnya merupakan firma British yang bersungguh-sungguh untuk mendapatkan konsesi pembinaan kereta api. Malah, JM ini jelas berdasarkan surat William Keswick yang dihantar kepada J. Bell-Irving⁵⁰ bertarikh 18 Julai 1887 yang menyatakan "*it would be the best means by which we could become the pioneer company of railways on a large scale in China.*" Usaha JM mendapat sokongan dan galakan daripada Pejabat Luar Britain. Pejabat Luar Britain membantu JM bertemu dengan pegawai kerajaan China untuk berbincang dengan lebih lanjut berkaitan pembinaan kereta api.⁵¹ Bermula 1888, Keswick bertemu Li- Hung Chang bagi membincangkan pembinaan landasan kereta api di China.⁵² Pada awal 1898, British and Chinese Corporation ditubuhkan hasil kerjasama Hong Kong and Shanghai Banking Corporation dan JM & Co bagi membina landasan kereta api sepanjang lembah Yangtze. Menjelang abad ke-20, British and Chinese Corporation menjadi syarikat perbankan yang paling dominan dalam pembinaan kereta api di China.⁵³ Antara kawasan yang terlibat dalam pembinaan landasan kereta api ialah selatan Yangtze, Shansi yang menghubungkan Peking-Hankow di Selatan Chengting dan laluan menyeberangi Lembah Huangho. (Lihat jadual 1).

**Jadual 1: Pinjaman Kewangan Pembinaan Landasan Keretapi
oleh Jardine Matheson & Co kepada China 1875 sehingga 1912**

Shanghai- Woosung	100,000 (JM)
Taku-Tientsin	50,000 (JM)
Canton- Hankow	10,000,000 (Dilaburkan Jardine Matheson & Co.)
Shanhaikuan – Newchwang	2,300,000 (British and Chinese Corporation : Jardine Matheson & Co. dan Hong Kong & Shanghai Bank)
Shanghai – Nanking	3,250,000 (British and Chinese Corporation)
Canton – Kowloon	1,500,000 (British and Chinese Corporation)
Tientsin - Pukow	7,400,000 (British and Chinese Corporation bersama Deutsche Asiasche Bank)
Shanghai- Hangchow- Ningpo	1,500,00 (British and Chinese Corporation)

Sumber: Connell, Carol Matheson, “The Applicability of Resource-based Theory to the Interpretation of Strategic Management in Jardine Matheson: Uncertainly, Relationship and Capabilities” Thesis Ph.D, University of Glasgow, 2001, hlm. 84.

Berdasarkan jadual 1, JM mula terlibat dalam pembinaan landasan keretapi bermula dari Shanghai sehingga Woosung yang menelan belanja sebanyak 100,000 tahlil dan siap pada tahun 1875. Rancangan pembinaan landasan ini bermula 1872 tanpa persetujuan rasmi dengan pihak kerajaan China. JM memilih Shanghai – Woosung disebabkan kedudukan Shanghai yang strategik, pelabuhan utama serta aktiviti ekonomi yang pesat berkembang. Landasan dibina sepanjang 12 batu menerima sokongan daripada pemegang saham JM di London serta syarikat British dan tempatan.⁵⁴ Namun begitu, pihak China terutamanya pegawai kerajaan seperti Li Hung-chang tidak berpuas hati dengan tindakan JM dan enggan membayar projek landasan tersebut. JM memohon bantuan daripada Sir Thomas Wade, wakil Parlimen Britain untuk berbincang dengan Li Hung-chang. Pada masa yang sama, berlaku pembunuhan August Margary di Yunan yang dibunuh oleh orang China. Isu tersebut digunakan oleh Thomas Wade untuk mendesak China membayar ganti rugi ke atas kematian August Margary dan membayar projek landasan Shanghai- Woosung. Akhirnya, China terpaksa bersetuju dan membayar sebanyak 300,000 tahlil kepada JM.⁵⁵

Selepas kejayaan besar dalam projek landasan keretapi Shanghai-Woosung, JM terus mengorak langkah dengan terlibat dengan lebih banyak projek pembinaan landasan keretapi. JM mula terlibat dalam beberapa siri pembinaan laluan keretapi seperti Taku-Tientsin, Canton-Hankow, Shanhaikuan-Newchang, Shanghai-Nanking, Canton-Kowloon, Tientsin-Pukow dan Shanghai-Hangchow- Ningpo. Penglibatan JM dalam projek pembinaan keretapi di China bukan sahaja memberi keuntungan daripada hasil bayaran balik oleh Kerajaan China tetapi memudahkan bekalan bahan mentah seperti kain kapas, teh, ulat sutera yang diangkut daripada kawasan pedalaman seperti Newchang, Ningpo di bawa ke Canton sebelum dihantar ke Shanghai

untuk diproses. Walau bagaimanapun, penglibatan JM dalam projek pembinaan tergendala semasa berlakunya pergolakan di antara China dan Jepun pada 1894. China kalah di tangan Jepun, terpaksa menandatangani Perjanjian Shimonoseki yang memberi peluang Jepun memperluaskan pengaruh ekonominya ke atas China.⁵⁶ Kekalahan ini juga menyebabkan JM hilang keyakinan kepada kerajaan Ch'ing terutamanya dalam pembayaran balik projek landasan keretapi yang memakan modal yang besar.⁵⁷ Malah, China juga berhadapan masalah dengan kebangkitan revolusi rakyat China menyebabkan kerajaan Ch'ing berjaya digulingkan pada tahun 1911. Penglibatan JM dalam projek pembinaan landasan keretapi terhenti pada 1912 dan kembali aktif semula pada 1930-an di bawah pemerintahan Kerajaan Nasionalis Kuomintang.⁵⁸

Kesimpulan

Secara kesimpulannya, hubungan antara keduanya sepanjang abad ke-19 mengalami sedikit perubahan. Pada peringkat awal, hubungan antara keduanya adalah tidak baik ekoran daripada perbezaan pendapat mengenai perdagangan. Keadaan bertambah tegang apabila penyeludupan candu secara berleluasa yang dilakukan oleh pedagang Barat seperti JM. Britain menggunakan kekerasan memaksa China untuk mengubah dasar perdagangannya. China terpaksa membuka lebih banyak pelabuhan yang dibuka oleh pedagang asing. Pembukaan pelabuhan merancakkan lagi perdagangan antara Barat dan China. Hubungan semakin jelas apabila JM dikendalikan oleh James Keswick dan William Keswick yang merupakan waris kepada William Jardine pengasas JM. Kedua-dua mereka ini dilihat mempunyai pendirian dan pemikiran yang berbeza dengan William Jardine. Ini selari dengan perkembangan semasa yang berlaku di China. Mereka merasakan adalah penting untuk JM mengadakan hubungan yang baik dengan China. Pada peringkat awal, JM mula mengadakan kerjasama dengan komprado yang berperanan sebagai orang tengah. Mereka dilihat banyak membantu melancarkan aktiviti ekonomi JM.

Usaha William Keswick untuk menjalinkan hubungan dengan kerajaan semakin ketara selepas 1860-an. China dalam rancangan pemodenan dengan menjadikan Barat sebagai contoh dilihat oleh James dan William sebagai peluang mewujudkan kerjasama dengan China. Beberapa siri perjumpaan antara Li Huang Chang dengan JM yang membincangkan pembangunan ekonomi terutamanya perlombongan bijih timah dan pembinaan jalan kereta api. Walaupun, kerjasama keduanya berjalan namun pelbagai masalah yang dihadapi oleh JM. Sikap birokrasi kerajaan, penentangan pengusaha tempatan dan kegagalan China membayar balik pinjaman serta persaingan dengan syarikat asing dari Jerman dan Rusia menyebabkan kerjasama tersebut tidak mendatangkan keuntungan kepada JM. Selain tu, JM cuba menjalinkan hubungan dengan memberi pinjaman dan bantuan kewangan kepada China. China mula berhutang dengan JM untuk menghapuskan pemberontak

Taiping dan kebangkitan Muslim. China seterusnya meminjam bagi keperluan perlombongan dan pembinaan kereta api. Hutang China dengan JM semakin meningkat saban tahun. Malangnya, kerajaan Ch'ing gagal membayar semula pinjaman tersebut. Keadaan ini menyebabkan pemegang saham JM tidak berpuas hati dengan tindakan Keswick yang dilihat mengutamakan bantuan kewangan kepada kerajaan Ch'ing. Malah, rancangan pembangunan dan pemodenan yang dirancang oleh pihak kerajaan juga menemui kegagalan.

Justifikasinya, JM berjaya menjalinkan hubungan dengan Kerajaan Ch'ing terutamanya dalam aspek ekonomi disebabkan Kerajaan Ch'ing sendiri memerlukan sokongan dan bantuan kewangan dan kepakaran daripada Barat. Pada masa yang sama, JM berusaha mengadakan hubungan baik bagi mengembangkan ekonomi di China. Walaupun, hubungan tersebut dilihat lebih menguntungkan Kerajaan Ch'ing tetapi dengan wujudnya hubungan tersebut JM berjaya membuka lebih banyak cawangan seperti di Foochow, Peking, Swatow, Tientsin, Hankow. JM juga berjaya mempelbagaikan aktiviti ekonomi daripada hanya terlibat dalam perdagangan tetapi terlibat dalam sektor perkilangan, perkapalan dan pembinaan landasan keretapi. Malah, JM muncul sebagai Syarikat British yang berpengaruh dan dikenali di China.

Nota Akhir

1. Yahya Abu Bakar, "Catatan Mengenai Hubungan Awal Portugis-Melaka", *Jebat: Malaysian Journal of History, Politics and Strategic Studies*, 10, 1980, hlm. 226-233.
2. Twitchett, D. C and Mote, F.W, *The Cambridge History of China: The Ming Dynasty, 1368-1644*: Jilid 2, Cambridge University Press, 1998, hlm. 362-363.
3. Greenberg, Micheal, *British Trade and Opening China 1800-1842*, Cambridge University Press, 1969, hlm. 41-46. Paul A. Van Dyke, *Canton Trade: Life and Enterprise on the China East 1700-1845*, Hong Kong. Fairbank, J.K, *Trade and Diplomacy on the China Coast: The Opening of the Treaty Ports 1842-1845*, Harvard University Press, 1969, hlm. 39-45.
4. Suffian Mansor, *Sejarah China Moden*, Kuala Lumpur: Penerbit Universiti Malaya, 2009, hlm. 110-112 dan Immanuel Hsu, *The Rise of Modern China*, New York: Oxford University, 2000, hlm. 477-480.
5. Robert Blake, *Jardine Matheson: Traders of the Far East*, London, 1999, hlm. 3. Maggie Keswick & Clara Weatherall (ed.), *The Thistle and the Jade: A Celebration of 175 Years of Jardine Matheson*, Frances Lincoln, 2008. Alain Le Pichon, ed., *China trade and empire: Jardine, Matheson & Co. and the of British rule in Hong Kong, 1827-1843*, Oxford: Oxford University, 2006.
6. Syarikat Hindia Timur Inggeris (SHTI) atau lebih dikenali sebagai

East India Company (EIC) ditubuhkan pada tahun 1600. SHTI merupakan syarikat perdagangan yang mendapat mandat dan diberi status istimewa daripada Ratu Elizabeth. SHTI berjaya menguasai perdagangan dan memecah monopoli perdagangan Portugis di India semasa era pemerintahan Mughal. SHTI memberi keuntungan yang lumayan kepada Britain. Pendapatan SHTI setahun dianggarkan sebanyak 2 juta. Kegemilangan SHTI mengalami kemerosotan pada akhir abad ke -18. Permintaan kain kapas dan kopi yang dihasilkan di India oleh SHTI tidak dapat dieksport ke luar. Malah, pengharaman candu oleh China menyebabkan kerugian kepada SHTI. Selain itu, SHTI juga berhadapan dengan masalah apabila berlaku kebangkitan rakyat India. Akhirnya, pada 1857, SHTI dibubarkan secara rasmi. [Lihat;] Mather J, *Rise and Fall East India Company*, Hachett: United Kingdom, 2016. Bowen, H.V, *The Business of Empire: The East India Company and Imperial Britain 1756-1833*, University Leicester, 2005. Wilbur, M. E, *The East India Company: And the British Empire in the Far East*, Stanford University Press, 1950. Wild, Antony, *The East Company: Trade and conquest from 1600*, London: Harper Collin Publisher, 1999. Mukherjee, Ramkrishna, *The Rise and Fall of East India Company*, Monthly Review Press, 1974.

7. Jack Beeching, *The Chinese Opium Wars*, London: Hutchinson, 1975, hlm. 38.
8. Fairbank, J.K, *Trade and Diplomacy on the China Coast: The Opening of the Treaty Ports 1842-1845*, hlm. 39.
9. Robert Blake, *Jardine Matheson: Traders of the Far East*, hlm. 88.
10. Micheal Greenbergh, *British Trade and the Opening of China*, 1800-1842, hlm. 74.
11. JM/C4/1- Private Letter William Jardine to James Matheson, 29 February 1832.
12. Penagihan candu bukan sahaja berlaku dalam kalangan anak muda daripada golongan kaya tetapi menular kepada pegawai kerajaan, pedagang, wanita, pekerja, askar, golongan pendidikan dan golongan agama seperti sami dan rahib Buddha. Pekerja misalnya, menggunakan separuh gaji mereka membeli candu. Penagihan candu merebak seluruh wilayah di China. Dianggarkan 4 hingga 12 juta penduduk China terlibat dengan penagihan candu. Selain itu, penyeludupan candu secara berleluasa menyebabkan ekonomi China terjejas. Jumlah keseluruhan pembelian candu daripada penghisap candu dianggarkan sebanyak 100 juta tahlil (1 tahlil bersamaan 38gram silver). W. Travis Hanes III, Frank Sanello, *The Opium Wars: The Addiction of One Empire and the Corruption of Another*, Naperville, Illinois: Sourcebooks, 2002, hlm. 34.
13. Ssu-yu Teng and John K. Fairbanks, *China's Response to the West:*

- A Documentary Survey*, Cambridge: Harvard University Press, 1965, 24-27.
14. Robert Blake, *Jardine Matheson: Traders of the Far East*, hlm.10.
 15. Maggie Keswick & Clara Weatherall (edt.), *The Thistle and the Jade: A Celebration of 175 Years of Jardine Matheson*, Frances Lincoln, 2008, hlm. 71.
 16. Edward Le-Fevour, *Western Enterprise in Late Ch'ing China: A Selective Survey of Jardine, Matheson & Company's Operations, 1842-1895*, East Asia Research Centre, Harvard University Press, 1968.
 17. Ward Fay, Peter, *The Opium War, 1840-1842: Barbarians in the Celestial Kingdom in the Early Part of the Nineteenth Century and the War by Which They Forced Her Gates Ajar*. New York: Norton, 1976.
 18. FO 1048/33/25 – Jardine Matheson and Co to Hong merchants, requesting them to petition that the firm's trade would be damaged by enforcement of the rule referred to in the Hoppo.
 19. *Gunboat policy* istilah yang digunakan untuk merujuk diplomasi sesuatu kuasa dengan menggunakan kekerasan dan kuasa ketenteraan. Britain misalnya, mengisytiharkan perang dengan Kerajaan Ch'ing bagi memaksa China mengubah dasar diplomasi dan perdagangan. Brown, Paul, *Britain's Historic Ships: A Complete Guide to the Ships that Shaped the Nation*, London: Bloomsbury Publication, 2016, hlm. 87.
 20. FO 1048/33/25 – Jardine Matheson and Co to Hong merchants, requesting them to petition that the firm's trade would be damaged by enforcement of the rule referred to in the Hoppo.
 21. SSsu-yu Tend and John Fairbanks, *China's Response to the West: A Documentary Survey*, Cambridge: Harvard University Press, 1965, hlm. 24-27.
 22. Robert Blake, *Jardine Matheson: Traders of the Far East*, hln. 111-115.
 23. Dunch, Ryan, "Crusaders Against Opium: Protestant Missionaries in China, 1874-1917". *International Bulletin of Missionary Research*, 1997.
 24. Maggie Keswick & Clara Weatherall (edt.), *The Thistle and the Jade: A Celebration of 175 Years of Jardine Matheson*.
 25. Pemberontakan Taiping berlaku bermula pada tahun 1851 sehingga tahu 1864 yang diketuai oleh Hung Hsiu-chuan daripada keturunan Hakka. Pemberontakan ini berlaku dalam skala yang besar dan berpanjangan sehingga berjaya membentuk kerajaan Taiping di Nanjing. Tujuan utama pemberontakan ini adalah menggulingkan Dinasti Manchu yang dilihat lemah dan gagal dalam semua aspek

- pentadbiran, ekonomi dan sosial. Pengasas pemberontakan Taiping memperkenalkan agama baharu yang diilhamkan daripada agama Kristian. Keadaan ini menyebabkan beliau dicemuh oleh mubaligh Kristian.
26. Teh yang dihasilkan daripada pergunungan Wuyi juga dikenali sebagai teh Wuyi atau Bohea oleh pedagang Barat. Teh Wuyi atau Bohea dikenali sebagai *black tea* berbeza dengan daun teh hijau yang boleh diperolehi di Canton. JM/A8/4/9- Documents re Silk Filatures, 8 September 1860. Lihat; Victor H. Mair & Erling Hoh, *The True History of Tea*, Thames and Hudson, 2009, hlm. 115-117.
 27. M/A8/4/9- Documents re Silk Filatures, 8 September 1860.
 28. Lilian M. Lim, *China's Silk Trade: Traditional Industry in the Modern World 1842-1937*, Harvard University, 1981, hlm. 159-162.
 29. Mastaka, Banno, *China and West 1858-1961: The Origins of the Tsunqli Yamen*, Cambridge Mass, 1964, hlm. 224-227.
 30. Albert Feuerwerker, *China's Early Industrialization: Sheng Hsuan-Hai (1844-1916) and Mandarin Enterprise*, Cambridge Mass: Havard University Press, 1958. Lihat juga: Ting-Yee Kuo and Kwang-Ching Liu, "Self-Strenghtening: The Pursuit of Western Technology" in Fairbank, J.K, *The Cambridge History of China, Late Ch'ing, 1800-1911, Part 1, Volume 10*, Cambridge: Cambridge University Press, 1978, hal. 491-517.
 31. JM/C42/5- Shanghai to Tientsin, Foochow and Hankkow, 3 Mei 1890.
 32. JM/ B7/37- Shanghai to Tientsin, 27 Mei 1887 dan JM/C42/4- Letter Keswick to Henderson,
 33. Ibid., 23 Mei 1887.
 34. Edward Le-Fevour, *Western Enterprise in Late Ch'ing China: A Selective Survey of Jardine, Matheson & Company's Operations, 1842-1895*, hlm. 77.
 35. Jurgen Osterhammel, "British business in China, 1860s-1950s", *British Business In Asia Since 1860*, R.P.T. Davenport-Hires and Geoffrey Jones, eds., 1989, hlm. 191-199.
 36. Chen Zhengping, *Brief History of Finance in China*, Paths International Ltd., 2004, hlm. 6-10.
 37. JM/B2/23- Shanghai – Hong Kong, Dec. 4, 1848.
 38. Edward Lefevour, hlm. 64-65. Lihat juga; Connell Carol Matheson, "The Applicability of Resource-based Theory to the Interpretation of Strategic Management in Jardine Matheson: Uncertainty, Relationships and Capabilities" Thesis Ph.D., University of Glasgow, 2001, hlm. 80-81.
 39. Robert Hart dilantik menjadi diplomat dan perwakilan British di China pada tahun 1854. Beliau kemudiannya bertugas sebagai Ketua

Inspektur *Imperial Maritime Custom Service* (IMCS) bermula 1863 sehingga 1911. Beliau dilihat seorang yang komited, berkaliber dan mempunyai pendekatan diplomasi yang baik membuatkan beliau disenangi dalam kalangan pegawai China dan juga pegawai Barat. Lihat; Bruner, K.F, Fairbank, J.K & Smith, R.J., *Entering China's Service: Robert Harts Journals 1854-1863*, Council on East Asian Studies, Harvard University, 1986. Robert Bickers, *The scramble for China: foreign devils in the Qing empire, 1800-1914*, London: Allen Lane, 2011.

40. Jumlah keseluruhan pinjaman adalah 400,000 pound. Sebahagian jumlah tersebut diberikan oleh JM & Co dan selebihnya oleh syarikat asing di Shanghai.
41. JM/A1/90-Ledger Shanghai Office 1881.
42. Pemberontakan Muslim berlaku bermula 1855 sehingga akhir 1870 yang melibatkan etnik Hui di Ghansu, Shaanxi, Ningzhian dan Xinjiang. Pemberontakan ini juga dikenali sebagai Pemberontakan Dungan yang berpunca tindakan pihak kerajaan menaikkan kadar pajakan tanah, dilarang menubuhkan masjid dan tidak berpeluang untuk mendapat jawatan dalam kerajaan. Pemberontakan Muslim berjaya dipatahkan oleh Dinasti Manchu dengan pertolongan Barat.
43. JM/A7/363- Account Current Shanghai 1881.
44. JM/B2/23- Private Letter from Robert Jardine to W. Paterson, Sanghai, 29 May 1883.
45. JM/D1/1/3/3/4- Paterson to J. Keswick, Hong Kong, 1 Oct. 1881
46. JM/C41/2: Private Letter Shanghai- Hong Kong to William Keswick, 14 October 1879 dan UC, Hong Kong to J. Bell-Irving, 21 Oktober 1879.
47. Abdul Ghapa Harun dan Rupawan Ahmad, "Imperialisme Jepun dan Konsep Lingkungan Kesemakmuran Asia Timur Raya", *Jebat: Malaysian Journal of History, Politics and Strategic Studies*, 24, 1996, hlm. 3-20.
48. Khazin Mohd Tamrin, "Perang Rusia-Jepun 1905", *Jebat: Malaysian Journal of History, Politics and Strategic Studies*, 02, 1972, hlm. 25-33.
49. Sebagai contoh, pada 1896 Rusia berjaya mendapatkan konsesi membina landasan keretapi Trans-Siberian dari Nerchinsk ke Vladivostok melalui utara Manchuria. Pada masa yang sama, Perancis memaksa China untuk menandatangani perjanjian yang membenarkan pembinaan landasan keretapi dari Langson (sempadan Vietnam) Lungchow, wilayah Kwangsi wilayah Selatan China. [Lihat;] Lee En-Han, "China Response To The Foreign Scramble For Railway Concessions, 1895-1911," *Journal Of Oriental Studies*, Vol. XIV, January 1976, No. 1, University of Hong Kong: The Centre of

- Asian Studies, hlm. 1-6.
50. J. Bell Irving merupakan sepupu kepada William Keswick dan cucu saudara kepada William Jardine. Bapanya John Bell-Irving Whitehill berkahwin dengan ibunya Mary Jardine yang merupakan adik beradik Robert Jardine dan anak saudara kepada William Jardine. Bapanya merupakan Pengarah Syarikat Elektrik Hong Kong dan rakan Kongsi JM Pada tahun 1872, beliau tiba ke Hong Kong untuk meneruskan legasi bapanya. Semasa di Hong Kong, beliau dilantik menjadi Timbalan Pengerusi *Hong Kong General Chamber of Commerce* pada 1872. Selain itu, beliau juga menjadi ahli jawatankuasa Dewan Bandaraya dan Kolej St. Paul dan Presiden kelab Polo. Beliau juga memegang jawatan Pengerusi *China Refining Sugar Co*, Pengerusi Hong Kong Whampoa Dock Co. Ltd dan Hong Kong, Canton & Macao Steam Boat Co.
 51. David McLean, "Finance, and British Diplomatic Support in China", 1885-86, *The Economic History Review*, Vol. 26, No. 3 (1973), Economy History Society, hlm. 473.
 52. JM/C41/9; Letter from James Keswick to J. Bell-Irving, July 18, 1887.
 53. Ji Zhaojin, "*A History of Modern Shanghai Banking: The Rise and Decline of China's Financial Capitalism*", United State: M. E. Sharpe, 2003, hal. 106.
 54. Edward Le-Fevour, *Western Enterprise in Late Ch'ing China: A Selective Survey of Jardine, Matheson & Company's Operations, 1842-1895*, hlm. 108-109.
 55. Seng-tsu Wang, *The Margary Affair and The Cheefoo Agreement*, Oxford University Press, 1840, flm. 100-106.
 56. S.C.M Paine, *The Sino-Japanese War of 1894-1985: Perfections, Power, and Primacy*, Cambridge University Press, 2005, hlm. 109-110.
 57. Edward Le-Fevour, *Western Enterprise in Late Ch'ing China: A Selective Survey of Jardine, Matheson & Company's Operations, 1842-1895*, hlm.124-129.
 58. Suffian Mansor, Aisha Bibi Kamaruddin dan Azharudin Mohamed Dali, "Permasalahan Kuomintang Dalam Politik China, 1911-1949: Satu Tinjauan Umum", *Jebat: Malaysian Journal of History, Politics and Strategic Studies*, 44 (2), 2017, hlm. 72-73.

Rujukan

Abdul Ghapa Harun dan Rupawan Ahmad. 1996. "Imperialisme Jepun dan Konsep Lingkungan Kesemakmuran Asia Timur Raya". *Jebat: Malaysian Journal of History, Politics and Strategic Studies*, 24.

Universiti Kebangsaan Malaysia.

- Banno, M. 1964. *China and West 1858-1961: The Origins of the Tsungli Yamen*. Cambridge Mass.
- Bruner, K.F, Fairbank, J.K & Smith, R.J. 1986. *Entering China's Service: Robert Harts Journals 1854-1863*. Council on East Asian Studies, Harvard University.
- Bowen, H.V. 2005. *The Business of Empire: The East India Company and Imperial Britain 1756-1833*. University Leicester.
- Carol Matheson, Connell. 2011. "The Applicability of Resource-based Theory to the Interpretation of Strategic Management in Jardine Matheson: Uncertainty, Relationships and Capabilities." Thesis Ph.D. University of Glasgow.
- Fay, Peter Ward. 1975. *The Opium War, 1840-1842: Barbarians in the Celestial Empire in the Early Part of the Nineteenth Century and the War by Which They Forced her gates ajar*. University of North Carolina Press.
- Feurwerker, Albert. 1968. *China's Early Industrialization: Sheng Hsuan-hua (1844-1916) and Mandarin Enterprise*. Cambridge: Harvard University Press.
- Fairbank, J.K. 1969. *Trade and Diplomacy on the China Coast: The Opening of the Treaty Ports 1842-1845*. Harvard University Press.
- Fairbank, J.K. 1986. *The Great Chinese Revolution: 1800-1985*. Harper & Row: United States of America.
- FO 1048/33/25 – Jardine Matheson and Co to Hong merchants, requesting them to petition that the firm's trade would be damaged by enforcement of the rule referred to in the Hoppo.
- FO 682/2463/18- Debts of Hsing-t'ai Hong: Reply from governor to general address from creditors and to Jardine Matheson
- Hsu, Immanuel Hsu. 2000. *The Rise of Modern China*. New York: Oxford University.
- Jack Beeching. 1975. *The Chinese Opium Wars*. London: Hutchinson.
- JM/A1/90-Ledger Shanghai Office.
- JM/ A8/4/9: Documents re Silk Filatures, 8 September 1860.
- JM/B7: Business Letter: Shanghai 1887.
- JM/C4: Private Letter from William Jardine
- JM/C41: Private Letter from Hong Kong
- JM/D1/1/3/3/4: Press Copies of Letter from F.B. Johnson, J.J Keswick, John Macgregor and William Paterson, Shanghai to Correspondents at Hong Kong.
- JM/E1/50: Private Telegram. Alexander Miche to James Whitehall, 1885-1886.
- JM/H1/57/1-4: Letter from Ahee to JM, 1855.
- JM/K29: Letter from Alexander Miche to William Keswick, 24 Januari 1889.
- Ji Zhaojin. 2003. "A History of Modern Shanghai Banking: The Rise and

- Decline of China's Financial Capitalism.*" United State: M. E. Sharpe.
- Khazin Mohd Tamrin. 1972. "Perang Rusia-Jepun 1905", *Jebat: Malaysian Journal of History, Politics and Strategic Studies*. 02. Universiti Kebangsaan Malaysia.
- Keswick, Maggie & Weatherall, Clara (edt.). 1982. *The Thistle and the Jade: A Celebration of 175 Years of Jardine Matheson*.
- Lee En-Han. 1976. "China Response To The Foreign Scramble For Railway Concessions 1895-1911." *Journal Of Oriental Studies*. Vol. XIV, January (No. 1). University of Hong Kong: The Centre of Asian Studies: 1-6.
- Le-Fevour, Edward. 1968. *Western Enterprise in Late Ch'ing China: A Selective Survey of Jardine, Matheson & Company's Operations, 1842-1895*. East Asia Research Centre, Harvard University Press.
- Lilian M. Lim. 1981. *China's Silk Trade: Traditional Industry in the Modern World 1842-1937*. Harvard University.
- Mather J. 2016. *Rise and Fall East India Company*. Hachett: United Kingdom.
- Mukherjee, Ramkrishna. 1974. *The Rise and Fall of East India Company*. Monthly Review Press.
- McLean, David. 1973. "Finance, and British Diplomatic Support in China 1885-86". *The Economic History Review*. Vol. 26, No. 3. Economy History Society.
- Micheal, Greenberg. 1969. *British Trade and Opening China 1800-1842*. Cambridge University Press.
- Osterhammel, Jürgen. 1989. 'Britain and China, 1860s – 1850s'. R.P.T. Davenport-Hires and Geoffrey Jones, eds., *British Business In Asia Since 1860*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Robert Bickers. 2011. *The scramble for China: foreign devils in the Qing Empire 1800-1914*. London: Allen Lane.
- Samuel C. Chu dan Kwang-Ching Liu. edt 1984. *Li Hung-chang and China's Early Modernization*. New york: An East Gate Book. Ssu-yu Teng dan John K. Fairbank. 1954. *China's Response To The West: a documentary Survey 1839-1923*. Cambridge: Harvard University Press.
- Suffian Mansor. 2009. *Sejarah China Moden*. Kuala Lumpur: Penerbit Universiti Malaya.
- Ting-Yee Kuo and Kwang-Ching Liu, "Self-Strenghtening: The Pursuit of Western Technology" in Fairbank, J.K. 1978. *The Cambridge History of China, Late Ch'ing, 1800-1911*. Part 1. Volume 10. Cambridge: Cambridge University Press.
- Twitchett, D. C and Mote, F.W. 1998. *The Cambridge History of China: The Ming Dynasty, 1368-1644*: Jilid 2, Cambridge University Press.
- Wilbur, M. E. 1950. *The East India Company: And the British Empire in the Far East*. Stanford University Press.

- Wild, Antony. 1999. *The East Company: Trade and conquest from 1600*. London: Harper Collin Publisher.
- Wong, J. Y. 1999. *Deadly dreams: Opium, imperialism, and the Arrow War (1856-1860) in China*. Cambridge University Press.
- Van Dyke, Paul A. 2007. *Canton Trade: Life and Enterprise on the China East 1700-1845*. Hong Kong.
- Yahya Abu Bakar. 1980. "Catatan Mengenai Hubungan Awal Portugis-Melaka". *Jebat: Malaysian Journal of History, Politics and Strategic Studies* (10). Universiti Kebangsaan Malaysia.

Nota Biografi

Fairisa Othman (fairisa@fsk.upsi.edu.my) merupakan Calon Doktor Falsafah di Program Sejarah, Pusat Pengajian Sejarah, Politik dan Strategi, Fakulti Sains Sosial dan Kemanusiaan, Universiti Kebangsaan Malaysia. Bidang kajian beliau adalah Sejarah China Moden yang memfokuskan kepada kegiatan ekonomi syarikat British di China dalam tempoh 1925 sehingga 1941.

Dr. Suffian Mansor (smansor@ukm.edu.my) adalah pensyarah kanan dan juga Ketua Program Sejarah, Universiti Kebangsaan Malaysia (UKM). Bidang pengkhususan beliau ialah Sejarah China Moden. Beliau berjaya menerbitkan buku, artikel dan bab dalam buku yang berkaitan dengan bidang kepakaran beliau. Antaranya seperti Sejarah China Moden, Tamadun China, "Rusuhan Urumqi: Manifestasi Tuntutan Hak Persamaan dan Ekonomi Penduduk Uighur, Xinjiang, China", "Penempatan Asing: Koneksi British dan Penempatan Antarabangsa di China" dan "Kepentingan Orang Cina di Tanah Melayu dan Sarawak terhadap China, 1898-1940" dan banyak lagi.

Prof. Madya Dr. Mohd. Samsudin (moss@ukm.edu.my) merupakan pensyarah di Program Sejarah, UKM dan juga merupakan Pengarah Muzium Warisan Akademik, UKM. Bidang kepakaran beliau ialah Sejarah Malaysia, Kajian Dasar Luar, Warisan dan Pemuliharaan.